

## 3-6 Yaş Grubu Çocuklarda Etkileşimli ve Diyaloga Dayalı Kitap Okuma Çalışmalarının İncelenmesi: Sistemantik Derleme

*Review Of Interactive and Dialogue-Based Book Reading Studies In 3-6 Years Old Children: Systematic Review*

### ÖZET

Çocuğun kitap/hikâye okuma faaliyetine aktif katılımını amaçlayan etkileşimli kitap okuma tekniği, esas olarak yetişkinlerin ve çocukların etkileşimli olarak kitap okuduğu bir süreç olup, okul öncesi çocuğun sözlü dilini geliştirmek amaçlanmaktadır. Kitap okuma sırasında çocuk ve yetişkin rol değişimi yapmaktadır. Çocuk, bir yetişkinin rehberliğinde hikâyenin okuyucusu/konuşmacısı olmayı öğrenir. Yetişkin ise çocuğun yerini alır ve aktif bir dinleyici rolünü üstlenir ve hikâyeyi sorar. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik etkileşimli kitap okuma yöntemi üzerine yapılan araştırmaları sistemantik bir şekilde incelemektir. Araştırma sistemantik derleme modelinde yürütülmüş olup, araştırmacılar tarafından geliştirilen yayın sınıflama formu ile örnekleme grubuna 2014-2020 yılları arasında gerçekleştirilen ilgili 11 çalışma dahil edilmiştir. Bu çalışmalara "Etkileşimli kitap okuma" ve "Diyalog temelli kitap okuma" anahtar terimleri YÖKTEZ, Google Akademik, Dergipark ve TrDizin veri tabanlarında taratılarak ulaşılmıştır. Örnekleme dahil edilen çalışmaların incelenmesi sonucunda en çok yayın yapılan yılın 2017 olduğu, genellikle nitel araştırma yöntemleri kullanıldığı, örneklem gruplarının 9 ila 145 arasında değiştiği ve tez türünde daha sık sayın yapıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu doğrultuda örnekleme dahil edilen araştırmaların konu ve sonuçları da paylaşılarak araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Okul öncesi, Etkileşimli Kitap Okuma, Diyaloga Dayalı Kitap Okuma, Sistemantik Derleme

### ABSTRACT

Interactive book reading technique, which aims at the active participation of the child in the book/story reading activity, is essentially a process in which adults and children read books interactively, and aims to develop the oral language of the preschool child. While reading a book, the child and the adult switch roles. The child learns to be the reader/speaker of the story under the guidance of an adult. The adult takes the child's place and takes the role of an active listener and asks about the story. The aim of this study is to systematically examine the research on interactive book reading methods for children aged 3-6 in Turkey. The research was conducted in a systematic review model, and 11 relevant studies conducted between 2014 and 2020 were included in the sampling group with the publication classification form developed by the researchers. These studies were accessed by scanning the key terms "Interactive book reading" and "Dialogue-based book reading" in YÖKTEZ, Google Scholar, Dergipark and TrDizin databases. As a result of the examination of the studies included in the sample, it was concluded that the year with the most publications was 2017, qualitative research methods were generally used, sample groups varied between 9 and 145, and thesis type was counted more frequently. In this regard, the subjects and results of the studies included in the sample were shared and suggestions were made to the researchers.

**Keywords:** Preschool, interactive book reading, Reading a Book Based on Dialogue, Systematic Review

## GİRİŞ

### Problem Durumu

Çocuğun öğrenmesinde, çevresiyle iletişim ve etkileşim kurmasında ve dünyayı anlamlandırmasında dil oldukça önemli bir etki sağlayan önemli bir gelişim alanıdır (Brock ve Rankin, 2008; akt: San Bayhan ve Artan, 2009). Piaget'e göre dil kalıtım ve çevre etkileşimiyle gerçekleşmektedir. Çocuk dünyaya geldiğinde dil öğrenme yeteneğine sahiptir ve dili öğrenmeye ihtiyaç duymaktadır (San Bayhan ve Artan, 2009). Dil bakımından zengin bir ortamda yetişen çocukların dil gelişimi aynı imkânlara sahip olmayan çocuklardan daha ileri düzeydedir (Schunk, 2014). Araştırmalara bakıldığında çocuklara kitap okumanın dil gelişimine faydalı olduğu, ebeveynlerin çocuklarıyla kitap okurken kullandıkları dilin zenginliği ile çocukların dil gelişimi arasında önemli bir bağlantı olduğu görülmektedir. (Bus ve Van IJendoorn, 1995; DeBaryshe, 1993; Mol, vd., 2008) Tabors, Snow ve

Merve Uğur <sup>1</sup>   
Yaşar Barut <sup>2</sup> 

### How to Cite This Article

Uğur, M. & Barut, Y. (2023). "3-6 Yaş Grubu Çocuklarda Etkileşimli ve Diyaloga Dayalı Kitap Okuma Çalışmalarının İncelenmesi: Sistemantik Derleme" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:116; pp:9000-9007. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sssj.72884>

Arrival: 05 September 2023  
Published: 25 October 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

<sup>1</sup> Okul Müdürü, MEB, Okul Öncesi Öğretmenliği, Samsun, Türkiye. ORCID: 0000-0002-0944-8755

<sup>2</sup> Doç. Dr., Ondokuzmayıs Üniversitesi, Çocuk Gelişimi, Samsun, Türkiye. ORCID: 0000-0002-5027-2536

Dickinson (2001) hem ev hem de sınıf ortamlarının çocukların dil gelişimini etkilediğini ileri sürmektedir. Nitelikli sınıfların derslerinin çocuklara ilkokula başlarken kritik olan dil becerilerini geliştirmek için gerekli deneyimleri sağlayabileceğini de belirtmektedir. Çocuk kitaplarının okunması, onların ilkokula hazır olmalarını ve okumayı öğrenme becerilerini desteklediği için önerilmektedir (Deniz 2018). Kitaplarda günlük konuşma diline göre daha gelişmiş konuşma yapılarının bulunması da dil gelişimi üzerinde olumlu etkiye sahiptir. (De Temple ve Snow, 2003).

Okul öncesinde kitap okuma yöntemlerinden biri olan etkileşimli kitap okuma (EKO) yöntemi temelde okul öncesi dönemdeki çocukların sözel dil bilgisini ve kelime dağarcığını geliştirmeyi hedefleyen, çocuğun bir yetişkinle birlikte etkileşimli olarak kitap okudukları süreci ifade etmektedir (Whitehurst, vd., 1994). Bu süreçte yetişkin ve çocuk rolleri değişmektedir. Çocuk hikâyenin anlatıcısı rolünü üstlenirken, yetişkin ise aktif bir şekilde dinleyen ve hikâye ile ilgili soru yönelten kişi rolünü üstlenir. Yetişkin burada çocuğa hikâye ile ilgili sorular sorarak onun konuşmasına fırsat vermekte, bilinmeyen sözcükleri tanımlama ve çocuğun cevaplarını tekrar ederek genişletmeler yapmaktadır (Justice, vd., 2010).

Etkileşimli kitap okuma 1980-1990'larda Whitehurst vd. (1988) tarafından geliştirilmiş bir birlikte okuma yöntemidir. O zamandan şimdiye kadar etkileşimli okumanın çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerine etkisi araştırılmaktadır. Araştırmalardan çıkan genel sonuç etkileşimli okumanın en etkili olduğu beceri alanı alıcı ve ifade edici dil becerileri olduğudur ve bu gelişim alanının diğer erken okuryazarlık becerilerinden daha yoğun araştırıldığı dikkat çekmektedir (Dolunay Sarıca, 2018).

Etkileşimli kitap okumanın etkili olduğu erken okuryazarlık becerisi: *“okuma-yazmayı öğrenme öncesinde, doğru gelişimsel dönemde okuma-yazmayı hızlı ve etkili öğrenebilmek için çocuğa gerekli olan bilgi beceri ve tutumlar”* şeklinde tanımlanmaktadır (Whitehurst vd., 1998). Pek çok araştırmada, erken okuryazarlık becerileri arasında sayılan ses bilgisel farkındalık, yazı farkındalığı harf bilgisi, yazıya ilgi duyma ve sözel dil, çocukların ilkokuldaki okuma becerileri için güçlü bir belirleyici olduğu ifade edilmiştir (Nelson, 2005; Spira, Bracken ve Fischel, 2005).

2013-2014 eğitim-öğretim yılında yürürlüğe giren okul öncesi kurumunun müfredatı, eğitim süreçlerinin çocuklara planlama, uygulama, organize etme, tartışma, üretme ve öğrenmeye aktif olarak katılma fırsatı vermesi gerektiğini vurgulamaktadır (Zembat ve Tunçeli, 2015). Çocukların aktif katılımını vurgulayan bu program, Türkçe etkinliklerinde etkileşimli kitap okuma yönteminin kullanılmasını önermektedir (Karakuş, 2020).

Programın temel özelliklerine bakıldığında interaktif kitap okumaya uygun özelliklere sahip olduğu görülüyor. Bunlar: aktif öğrenmeye dayalıdır; çocuk merkezilik ve etkinlik yoluyla öğrenmenin desteklenmesi; Esneklik, sarmaldır, gelişen ve kapsamlıdır (MEB, 2013). Etkileşimli kitap okuma aynı zamanda aktif öğrenmeye de uygundur ve çocuk merkezlidir. Hikâyeyi çocuğun günlük yaşantısına bağlayarak yaparak, yaşayarak öğrenme fırsatı sunar, çeşitli etkinliklerle destekler (Karakuş 2020).

### Problem Cümlesi

Türkiye’de 3-6 yaş grubuna yönelik etkileşimli kitap okuma yönteminin erken okuryazarlık ve dil gelişimine yönelik çalışmaların sistematik şekilde derlenmesinin araştırmacılara yardımcı olacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi “Türkiye’de 3- 6 yaş grubu çocuklarıyla yapılan etkileşimli kitap okuma çalışmalarının dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerileri açısından değerlendirilmesi” olarak belirlenmiş ve aşağıdaki alt araştırma sorularına yanıt aranmıştır;

- ✓ 3-6 yaş arası çocuklar ile gerçekleştirilen etkileşimli kitap okuma çalışmalarının yıllara göre dağılımı nasıldır?
- ✓ 3-6 yaş arası çocuklar ile gerçekleştirilen etkileşimli kitap okuma çalışmalarının araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
- ✓ 3-6 yaş arası çocuklar ile gerçekleştirilen etkileşimli kitap okuma çalışmalarının örneklem büyüklüklerine göre dağılımı nasıldır?
- ✓ 3-6 yaş arası çocuklar ile gerçekleştirilen etkileşimli kitap okuma çalışmalarının yönelik oldukları konulara göre dağılımı nasıldır?
- ✓ 3-6 yaş arası çocuklar ile gerçekleştirilen etkileşimli kitap okuma çalışmalarının hangi sonuçlara ulaşmıştır?

### YÖNTEM

#### Araştırma Modeli

Bu araştırmada sistematik inceleme modeli ile yürütülmüştür. Sistematik inceleme, araştırma içerisinde yer alan problem durumunu aydınlatmak amacıyla alanyazında bulunan akademik çalışmaların detaylıca tarandıktan sonra,

belirlenen kriterlere göre dahil veya hariç tutulması ve son haliyle çalışmaya dâhil edilen yayınların analiz edilerek rapor haline sürecidir (Kitchenham, 2004; Karaçam, 2013).

### Araştırma Örnekleme

Araştırmanın örnekleminin oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi belirlenen ölçütleri karşılayan çalışma veya kişilerin araştırmaya dahil edilmesine, karşılamayanların ise hariç tutulmasına olanak tanıyan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2013). Bu doğrultuda araştırma örneklemini oluşturmak amacıyla Google Akademik, TrDizin, ve Yöktez veri tabanlarında “etkileşimli kitap okuma” ve “diyaloğa dayalı kitap okuma” anahtar kelimeleri taranmıştır. Yapılan detaylı taramalar sonucunda elde edilen çalışmaların kaynakçaları da taranmış ve bu sürecin sonunda 3 tez 8 makale olmak üzere toplam 11 çalışma araştırma örneklemine dahil edilmiştir.

### Veri Toplama Süreci

Araştırmacıların belirlediği dahil etme ve hariç tutma kriterleri doğrultusunda çalışmalar değerlendirilerek örnekleme dahil edilmiştir. Bu kriterler aşağıda sıralanmıştır;

Araştırma için belirlenen dahil etme kriterleri aşağıda sıralanmıştır;

1. 2014-2023 yılları arasında gerçekleşmiş olması
2. Etkileşimli kitap okumaya yönelik olması
3. Diyaloğa dayalı kitap okumaya yönelik olması
4. Araştırma Makalesi, Derleme makale veya tez çalışması olması,
5. Ücretsiz erişilebilir olması.

Araştırma için belirlenen hariç tutma kriterleri aşağıda sıralanmıştır;

1. Yayın dili Türkçe dışındaki çalışmalar,
2. Bildiri raporları

### Veri Toplama Aracı

Bu çalışma için araştırmacılar tarafından verilerin toplanması ve analiz edilmesi amacıyla “Makale yayın sınıflama formu” geliştirilmiştir. Bu form ile çalışmanın türü, yayın yılı, konuları, örneklem büyüklüğü ve ulaştıkları sonuçlar olmak üzere 5 kategori altında değerlendirilmiştir.

### Verilerin Analizi

Araştırma örneklemini oluşturan çalışmalar içerik analizi metodu ile detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir. İçerik analizi; yinelenebilir, sistematik ve tarafsız (Krippendorff, 2018) bir yöntemle çalışmaların bütüncül temalar halinde ele alındığı, kodlandığı ve yorumların saptandığı bir yöntemdir (Cohen, Manion ve Morrison, 2013). Verilerin analizine yönelik araştırmacılar tarafından makale sınıflama formu geliştirilmiş olup örnekleme dahil edilen çalışmalar bu forma işlenmiştir. Elde edilen sonuçların betimsel tablolar halinde bulgular bölümünde aktarılmıştır.

### Araştırmanın Sınırlılıkları

- ✓ Etkileşimli kitap okuma yöntemiyle yapılan araştırmaların tam metin ulaşabiliyor olmasıyla sınırlıdır.
- ✓ Yöktez, TrDizin, ve Google Akademik Platformlarında yer alan tez ve makalelerle sınırlıdır.
- ✓ Türkçe dilinde yayımlanmış tez ve makaleler ile sınırlıdır.

### Geçerlilik Güvenilirlik

Mevcut çalışma için araştırmacılar tarafından geliştirilen makale yayın sınıflama formu literatür taraması sonucunda oluşturulmuştur. Oluşturulan form uzman görüşleri de alınarak nihai haline getirilmiştir. Araştırmacılar tarafından veri tabanlarının taranması ve dâhil etme, hariç tutma kriterleri doğrultusunda yayınların sınıflandırılması bağımsız şekilde gerçekleştirilmiştir. Süreç sonrasında araştırmacılar tarafından düşülen ayrılıklarda uzman görüşleri doğrultusunda ortak kanıya varılmıştır. Bu süreç doğrultusunda verilerin araştırma eğilimlerini saptamada oluşabilecek hataların azami düzeyde önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

## BULGULAR

3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik etkileşimli kitap okuma yöntemiyle yapılan dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerilerini konu alan çalışmalar makale ve tezlerin yapıldıkları yıllara, çalışmanın araştırma yöntemi göre, kullanılan araştırma yöntemine, örneklem büyüklüğüne, ele aldığı konuya ve çalışmadan ulaşılan sonuçlara göre incelenmiştir.

## TABLolar

Tablo 1’de etkileşimli kitap okuma yönteminin 3-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerilerine etkileri konusunda yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1: Etkileşimli Kitap Okuma Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Tezler (f)	Makaleler(f)	Toplam(f)
2014	0	1	1
2016	0	1	1
2017	1	4	5
2018	1	2	3
2020	1	0	1
Toplam(f)	3	8	11

Tablo 1 incelendiğinde 2015, 2021, 2022, ve 2023 yıllarında çalışma yapılmadığı, 2014 yılında 1 makale çalışması, 2016 yılında 1 makale çalışması, 2017 yılında 1 tez, 4 makale çalışması, 2018 yılında 1 tez, 2 makale çalışması, 2020 yılında ise 1 tez çalışmasının yapıldığı görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 2’de Etkileşimli kitap okuma yönteminin 3-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerisine etkileri konusunda yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 2: Çalışmaların Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Yöntem	Tezler(f)	Makaleler(f)	Toplam(f)
Nitel	0	2	2
Nicel	3	6	9
Toplam(f)	3	8	11

Tablo 2 incelendiğinde 2 makale çalışmasının nitel yöntemler ile, 3 tez ve 6 makale çalışmasının ise nicel yöntemler ile yürütüldüğü görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 3’de etkileşimli kitap okuma yönteminin 3-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerilerine etkilerinin konularına göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 3: Çalışmalarda Ele Alınan Etkileşimli Kitap Okumanın Konulara Göre Dağılımı

Etkileşimli Kitap Okumanın Etkisi	Tez(f)	Makale(f)	Toplam(f)
Dil Gelişimi	1	3	4
Alıcı ve İfade Edici Dil Becerisi	0	2	2
Erken Okuryazarlık	1	1	2
Yazı Farkındalığı	1	1	2
Okuma becerisi	0	1	1
Toplam(f)	3	9	12

Tablo 3 incelendiğinde dil gelişimine yönelik 1 tez, 3 makale çalışması, alıcı ve ifade edici dil becerisine yönelik 2 makale çalışması, erken okuryazarlığa yönelik 1 tez, 1 makale çalışması, yazı farkındalığına yönelik 1 tez, 1 makale çalışması, okuma becerisine yönelik ise 1 makale çalışmasının yapıldığı görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 4’de etkileşimli kitap okuma yönteminin 3-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerisi üzerine etkileri konusunda yapılan çalışmaların örneklem büyüklüğüne göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 4: Çalışmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Yapılan Çalışma	Öğrenci	Ebeveyn	Öğretmen
Yalavaç (2020)	26	0	0
Bıçakçı, Er, Aral (2018)	14	14	0
Bayraktar (2018)	0	0	0
Efe (2018)	23	0	0
Işıkoğlu Erdoğan, Şimşek, Canbeldek (2017)	32	32	0
Şimşek, Işıkoğlu Erdoğan (2017)	18	0	0
Şimşek (2017)	56	0	0
Tetik, Işıkoğlu Erdoğan (2017)	104	0	0
Ergül, Akoğlu, Karaman, Dolunay Sarıca (2017)	145	0	0
Ergül, Dolunay Sarıca, Akoğlu (2016)	0	0	17
Akoğlu, Ergül, Duman (2014)	9	0	0

Tablo 4 incelendiğinde yürütülen araştırmaların 9'unun örneklemini yalnızca öğrencilerin oluşturduğu görülürken 2 çalışmada ise örneklem grubu hem öğrencileri hem de ebeveynleri içermektedir. Yürütülen araştırmalarda örnekleme dâhil edilen öğrenci sayıları en az 9 en çok ise 145 olduğu tabloda belirtilmektedir. Benzer şekilde ebeveyn dâhil edilen araştırmalarda örneklem büyüklükleri en az 14 en çok ise 32'dir. Bir çalışma ise ilgili konuya yönelik literatür çalışması olduğu için herhangi bir örneklem içermemektedir.

Aşağıdaki Tablo 5'de etkileşimli kitap okuma yönteminin 3-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerisi üzerine etkileri konusunda yapılan çalışmaların sonuçlarına göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 5: Çalışmalardan Elde Edilen Sonuçlar

Yapılan Çalışmalar	Elde Edilen Sonuç/Sonuçlar
Yalavaç (2020)	Çocukların EOBDA'dan aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmüştür.
Bıçakçı, Er, Aral (2018)	Dil gelişimi düzeylerinde artış görülmüştür.
Bayraktar (2018)	Yazı farkındalığı becerilerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.
Efe ve Temel (2018)	Yazı farkındalığı performanslarını yüksek oranda desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Erken okuryazarlık becerilerinin de gelişimine katkı sağladığı görülmüştür.
Işıkoğlu Erdoğan, Şimşek, Canbeldek (2017)	Dil gelişimini olumlu yönde etkilemiştir.
Şimşek, Işıkoğlu Erdoğan (2017)	Çocukların ifade edici dil gelişimlerini olumlu yönde etkilediği ve kullandığı cümle yapılarını anlamı derecede artırdığı görülmüştür.
Şimşek (2017)	Çocukların ifade edici alıcı ve toplam dil gelişimi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir artış olduğu görülmüştür.
Tetik ve Işıkoğlu Erdoğan (2017)	Dil gelişimi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.
Ergül, Akoğlu, Karaman, Dolunay Sarıca (2017)	Çocukların, okunan anlamsız sözcük sayısı, dakikada okunan sözcük sayısı ve okuduğunu anlama bakımından akranlarından yüksek düzeyde performans gösterdikleri ortaya koyulmuştur.
Ergül, Dolunay Sarıca, Akoğlu (2016)	Dil, erken okuryazarlık becerileri ve okumaya yönelik tutumlarında olumlu etkiler olduğu saptanmıştır. Akademik başarıya önemli katkılarının olduğu saptanmıştır.
Akoğlu, Ergül, Duman (2014)	Sözcük çeşitliliğinde artış görülmüştür.

## TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada 3-6 yaş grubu çocuklarıyla yapılan etkileşimli kitap okuma ve diyaloga dayalı kitap okuma çalışmalarının sistematik değerlendirilmesi amacıyla 11 akademik çalışma incelenmiştir.

Araştırmada etkileşimli kitap okuma yönteminin 3-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerisi üzerine etkileri konusunda yapılan çalışmalar, 2014-2023 yılları arasında gerçekleştirilmiş olup en çok çalışma 2017 yılında yapılmıştır. Bu çalışmaların 3'ünün tez 8'inin makale çalışması olduğu, 3'ünün nicel araştırma yöntemleri ile 8'inin nitel araştırma yöntemleri ile yürütüldüğü saptanmıştır. Yapılan çalışmaların ele aldığı konular etkileşimli kitap okumanın dil gelişimine, alıcı ve ifade edici dil becerisine, erken okuryazarlık, yazı farkındalığı ve okuma becerisine etkileridir. Araştırmaya dahil edilen çalışmalarda ulaşılan sonuçlar incelendiğinde sözcük çeşitliliğinde, akademik başarıda, erken okuryazarlık becerilerinde, okuma tutumlarında, alıcı ve ifade edici dil düzeylerinde, yazı farkındalığı becerilerinde ve dil gelişimi düzeylerinde olumlu yönde artışlar yaşandığı belirtilmiştir. Bu doğrultuda literatürde erken okuryazarlığa yönelik farkındalık düzeyini artırdığı, müdahaleye yönelik doğal yöntemler ile vurguyu desteklediği, ilerleyen dönemlerdeki okul başarısını ve ilgili becerileri hedeflediği belirtilmektedir (Kaderavek ve Justice, 2002).

Çalışmaların etkileşimli okumanın öğrencilerin dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerilerine etkisi konusunda yapılan 3 tez ve 8 makaleye ulaşılmıştır. Çalışma grubu büyüklüğünün en az 9 en fazla 145 çocukla yapıldığı ve iki



çalışmada ebeveynlerin de örneklem grubuna dahil edildiği görülmüştür. Çalışmaların 9'unda nicel araştırma yöntemi 2'sinde nitel araştırma yöntemine başvurulduğu görülmüştür. Benzer şekilde Balıkcı ve Görgün (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada inceledikleri yayınların nicel araştırma, nitel araştırma, karma desenli araştırma ve tek denekli araştırmalardan oluştuğu belirtilmiştir.

Etkileşimli kitap okuma sürecinde öğretmenlerin yanı sıra ebeveynlerinde çocuklara destek sağlamasının önemli bir konumda olduğu belirtilmektedir (Balıkcı ve Melekoğlu, 2020). İncelenen çalışmalarda etkileşimli kitap okuma çalışmalarının daha çok sınıflarda öğretmenin kitap okumasıyla gerçekleştiği 2'sinde ise ev merkezli okuma yapıp ebeveynlerin kitap okumasıyla gerçekleştiği görülmüştür. Çakışmalardan önce uygulamayı yapacak öğretmen ve ebeveynleri etkileşimli kitap okuma yöntemiyle ilgili bilgilendirici seminerler verildiği görülmüştür.

## ÖNERİLER

1. Okul öncesi öğretmenlerine etkileşimli kitap okuma ile ilgili hizmet içi eğitim verilebilir.
2. Etkileşimli kitap okuma yönteminin hem dil gelişimine hem de erken okuryazarlık becerilerine olumlu yönde etkisi olduğundan okul öncesi eğitim kurumlarında kitap okuma etkinliklerinde bu yöntemi tercih etmeleri önerilebilir.
3. Etkileşimli kitap okuma yöntemi ailelere tanıtılarak ev ortamlarında da kitap okurken tercih edilmesi sağlanabilir.

## KAYNAKÇA

- Akoğlu, G., Ergül, C., Duman, Y. (2014). Etkileşimli kitap: Korunmaya temel öge ve ifade edici dil okuma. *İlköğretim Online*, 13(2), 622-639.
- Aslan, H. (2019). 48-66 aylık çocuklarda dil gelişimi ve sosyal beceri ile ilişkili değişkenlerin araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aydoğan, Y., Koçak, N. (2003). Okul öncesi çocukların dil gelişimlerine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 159 [https://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli\\_Egitim\\_Dergisi/159/aydogan-kocak.htm](https://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/159/aydogan-kocak.htm)
- Balıkcı, O. S. ve Melekoğlu, M. A. (2020). Early Signs of Specific Learning Disabilities in Early Childhood. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 12(1), 84- 95. <https://doi.org/10.20489/intjcesse.722383>
- Balıkcı, Ö., & Görgün, B. (2022). Erken Çocukluk Döneminde Dil Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Uygulanan Etkileşimli Kitap Okuma İle İlgili Araştırmaların İncelenmesi. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 23-44.
- Baştuğ, Y. E. (2020). Okul Öncesinde Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamaları Yürütülen Sınıfların Erken Okuryazarlıktan Zenginleştirilmiş Çevre Açısından Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Bayraktar, V. (2018). Okul öncesi dönemdeki çocukların yazı farkındalığı becerilerinin gelişiminde etkileşimli kitap okumanın önemi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 1(1), 31-41.
- Bus, A. G., van IJendoorn M. H., & Pellegrini A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65(1), 1–21.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2020) (28. Baskı). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2013). *Research methods in education*. Routledge.
- De Temple, J. & Snow, C.E. (2003). Learning words from books. A. van Kleeck, S.A. Stahl & E.B. Bauer (Ed.), *On reading books to children: Parents and teachers* (s. 16–36) içinde. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- DeBaryshe, B. D. (1993). Joint picture-book reading correlates of early oral language skill. *Journal of Child Language*, 20(2), 455-461.
- Deniz, A. (2018). Resimli Öykü Kitaplarının ve Kitap Okuma Etkinliklerinin Niteliğinin Beş Yaş Çocuklarının Dil Gelişimiyle İlişkisinin İncelenmesi (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Dereli, E, Koçak, N. (2005). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların İfade Edici dil Düzeylerinin Bakım Tarzı Ve Anne- Baba Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi Konya İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 245-253.

- Dolunay Sarıca, A. (2016). Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Etkileşimli Kitap Okuma Programı (EKOP). Ergül, C. (Ed.), Etkileşimli Okuma Programı (EKOP): Kuramsal Çerçevesi (s.1-19). Ankara: Eğiten Kitap
- Efe, M. (2018). Düşük Sosyo-Kültürel Özellikteki Okulöncesi Dönem 48-66 Ay Çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Programının Yazı Farkındalığına Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Efe, M., & Temel, Z. F. (2018). Okul öncesi dönem 48-66 ay çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Programı'nın yazı farkındalığına etkisinin incelenmesi. Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 2(2), 257-283.
- Ege, P., Acarlar, F., Güleriyüz, F. (1998). Türkçe kazanımda yaş ve ortalama sözce uzunluğunun ilişkisi. Türk psikolojisi dergisi, 13(41),19-31.
- Erdoğan, N. I., Şimşek, Z. C., ve Canbeldek, M. (2017). Ev Merkezli Diyaloğa Dayalı Okumanın 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Olan Etkileri The Effects of Home-based Dialogic Reading Intervention on 4-5-Year-Old Children's Language Development. GUJGEF 37(2): 789-809.
- Ergül, C., Akoğlu, G., Karaman, G., & Sarıca, A. D. (2017). Anasınıfında uygulanan etkileşimli kitap okuma programının sonraki okuma becerilerine etkisi: İzleme çalışması. Kuramsal Eğitim Bilimleri Dergisi, 10(2), 191-219.
- Ergül, C., Dolunay Sarıca, A., Akoğlu, G. (2016). Etkileşimli Kitap Okuma: Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesinde Etkili Bir Yöntem. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 17 (02), 193-206.
- Güldenöğlü, B., Kargın, T., Ergül, C. (2016). Ses bilgisel Farkındalık Becerilerinin Okuma ve Okuduğunu Anlama Üzerindeki Etkisi: Boylamsal Bir Çalışma. İlköğretim Online, 15(1), 251-272.
- Işıkoğlu Erdoğan, N., Şimşek, Z., Canbeldek, M. (2017). Ev Merkezli Diyaloğa Dayalı Okumanın 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Olan Etkileri. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 37 (2), 789-809
- Justice, L. M., Zucker, T. A. & Sofka, A. E. (2010). Systematic assessment of book reading: SABR manual. Project Star. Sit together and read. Preschool Language and Literacy Research Lab. The Ohio State University College of Education and Human Ecology, Columbus, Ohio.
- Kaderavek, J. N. ve Justice, L. M. (2002). Shared storybook reading as an intervention context: Practices and potential pitfalls. American Journal of Speech-Language Pathology, 11, 395– 406. [https://doi.org/10.1044/1058-0360\(2002/043\)](https://doi.org/10.1044/1058-0360(2002/043))
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(1), 26-33.
- Karahan Tığrak, T., (2020). Gelişimsel Dil Bozukluğu Olan Çocuklarda Etkileşimli Kitap Okumanın Üst Biliş ve Çalışma Belleğine Etkisinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karakuş, C. (2020). Diyaloğa Dayalı Okuma (Etkileşimli Okuma) Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi
- Karaman, G., (2013). Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın Geliştirilmesi, Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Karaman, G., Güngör Aytar, A. (2016). Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın (EOBDA) Geliştirilmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi,12(2),516-541.
- Kargın, T., Ergül, C., Büyüköztürk, Ş., Güldenöğlü, B. (2015). Anasınıfı Çocuklarına Yönelik Erken Okuryazarlık Testi (EROT) Geliştirme Çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,16(3), 237-268.
- Kitchenham, B. (2004). Procedures for performing systematic reviews. (NICTA Technical Report 0400011T.1). Keele, UK: Keele University Department of Computer Science.
- Krippendorff, K. (2018). Content analysis: An introduction to its methodology. Sage publications.
- MEB (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara
- Mol, S. E., Bus, A. G., De Jong, M. T., & Smeets, D. J. (2008). Added value of dialogic parent-child book readings: A meta-analysis. Early Education and Development, 19(1), 7-26.

- Nelson, P. A. (2005). Could you and your students use a poetry getaway? *The Reading Teacher*, 58, 771-773.
- San Bayhan P, Artan, İ.(2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları
- Schunk, D. H. (2014). *Öğrenme teorileri: Eğitimsel bir bakışla*. (M. Şahin Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Spira, E. G., Bracken, S. S., & Fischel, E. J. (2005). Predicting improvement after first-grade reading difficulties: The effects of oral language, emergent literacy, and behaviour skills. *Developmental Psychology*, 41, 225-234.
- Şimşek Z. C. (2017). Farklı Kitap Okuma Tekniklerinin 48-66 Ay Grubu Çocuklarının Dil Gelişimine Olan Etkileri. (Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Denizli
- Şimşek, Z. C., Işıkoğlu Erdoğan, N. (2017). Diyaloga Dayalı Okumanın 48-66 Ay Grubu Çocukların İfade Edici Dil Becerilerine Olan Etkisi. *Turkish Studies* 12(34), 381-394.
- Tabors, P. O., Snow, C. E., & Dickinson, D. K. (2001). Homes and schools together: Supporting language and literacy development. D.K. Dickinson & P.O. Tabors (Ed.), *Beginning literacy with language: Young children learning at home and school* (s. 313-334) içinde. Baltimore, MD: Brookes Publishing.
- Tetik, G., Işıkoğlu Erdoğan, N. (2017). Diyaloga Dayalı Okumanın 48-60 Aylık Çocukların Dil Gelişimine Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (2), 535-550.
- Whitehurst, G. J., Epstein, J. N., Angell, A. L., Payne, A. C., Crone, D. A., & Fischel, J. E. (1994). Outcomes of an emergent literacy intervention in Head Start. *Journal of Educational Psychology*, 86, 542 – 555.
- Whitehurst, G. J., Falco, F. I., Lonigan, C. J., Fischel, J. E., DeBaryshe, B. D., Valdez-Menchaca, M. C., & Caulfield, M. (1988). Accelerating language development through Picture book reading. *Developmental Psychology*, 24, 552–559.
- Yalavaç, N. (2020). Etkileşimli Kitap Okumanın Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
- Yıldız Bıçakçı, M., Er, S., & Aral, N. (2018). Etkileşimli öykü kitabı okuma sürecinin çocukların dil gelişimi üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 201-208.
- Zembat, R., Tunçeli, H. İ. (2015). Okul Öncesi Eğitimde Özel Eğitim Yöntemlerinin Kullanımı. R. Zembat (Ed.). *Okul Öncesi Eğitimde Öğretim Yöntemleri* (221-248). Ankara: Hedef Yayıncılık
- Zembat, R., Yurtsever, M.(2002). “Beş-Altı Yaş Çocuklarının Kelime Dağarcığı Gelişimine Ana Dil Eğitim Programının Etkisi”. *Erken Çocukluk Gelişimi Eğitimi Sempozyum Bildiriler*. Kök Yayıncılık